

Príprava a vzdelávanie detí a mládeže na slepej koľaji

(Ľubomír Betuš)

V dobe socializmu bola civilná obrana pevnou súčasťou školských osnov na všetkých úrovniach a typoch škôl. Radosť z hry, ktorá obsahuje prvky sebaochrany a vzájomnej pomoci sa z nášho školstva po roku 1989 nenávratne stratila . Veľká pozornosť sa venovala výstavbe úkrytov budovaných aj svojpomocne pre obyvateľstvo (napríklad aj pražské metro, kiná, kultúrne domy , športové haly,), výstavbe podzemných zdravotníckych zariadení, ako aj skutočnosti, že občania mali základné informácie o tom, ako sa správať v prípade ohrozenia a krízovej situácie. V školách bol predmet Branná výchova zaradený do školských osnov, ktoré učili princípy civilnej obrany a ochrany, vzájomnú pomoc teoreticky aj prakticky. Všetci boli oboznámení s manipuláciou s ochrannými prostriedkami typizovanými aj provizórnymi . Obyvateľstvo vedelo o výdajných strediskách týchto prostriedkov a vedelo ich aj používať . Ochranné prostriedky boli zvlášť pre deti, zvlášť pre mládež a dospelých. Budovali a udržiavali sa úkryty a ochranné stavby v prípade nebezpečenstva. Napríklad cvičila sa evakuácia školy, správanie sa pri úniku nebezpečnej látky, chlóru, formaldehydu, tekutých a plyných a pod. Základy prvej pomoci sa učili, počas cvičení a súťaží mladých záchranárov . Cvičenia brancov sa konali s výcvikom na jednotlivých stanovištiach , prechod ohrozeným územím, kurzy prežitia, prekonávanie vodných prekážok atď. Hoci to zďaleka nebola dokonalá príprava obyvateľstva na ohrozenie , no mládež a každý občan, ktorý prešiel týmto systémom, mal aspoň základnú predstavu o tom, ako sa správať v prípade núdzovej a krízovej situácie. Vedel kde je jeho miesto v prípade ohrozenia života a zdravia.

Mladí muži absolvovali vojenskú službu na plný úväzok. Rozvoj viacerých branných disciplín poskytla dobrovoľná organizácia Zväzarm (Asociácia pre spoluprácu s armádou). Podstata bol v tom, že to bola armáda na obranu socialistickej vlasti.

Napríklad pre základné školy existovali učebnice a vyvíjali činnosť krúžky veľmi dobre materiálne vybavené . Krúžky na získanie odznaku zdatnosti, v streľbe, v plávaní, cezpoľnom behu a i. Obsahovo boli učebnice a pomôcky zamerané k ochrane života a zdravia. Tematicky boli rozdelené na otázky ako napríklad : Od víchrice po zemetrasenie, Havárie a požiare , živelné pohromy – Povodne, Pomoc zraneným, Ako mi mapa pomáha, bezpečnosť človeka pri práci, Mladý záchranca , príprava v oblasti dopravy , dopravné značky, návrhy praktických cvičení, nehody v prírode, záchranné práce, ochrana vody a prírody, strom života na pomoc lesom a iné .

Čo sa stalo, prečo tomu tak dnes nie je ?

V čom je príčina, že je taký tragický stav v civilnej ochrane vôbec a ochrane obyvateľstva v núdzových situáciách, najmä s dôrazom na situáciu vo vzdelávacom procese na všetkých úrovniach.

Príčinou nie je len pandémia, tá práve odhalila „ súčasnú dobu temna „ za posledných 30 rokov aj v oblasti ochrany obyvateľstva . Napríklad hlavným nedostatkom v školstve je, že sa nepraktizuje to čo si výchova a vzdelávanie mládeže vyžaduje a tou je ochrana obyvateľstva pred ohrozením. Od vzniku samostatnej Slovenskej republiky v roku 1993 oblasť civilnej ochrany obyvateľstva prechádza deštruktívnym vývojom . Zákomom o civilnej ochrane č. 42/1944 Z. z. bol síce vytvorený právny základ na zabezpečenie ústavného práva občanov spočívajúci v ochrane života, zdravia a majetku pred následkami mimoriadnych udalostí. Tým to aj skončilo . Boli iba ustanovené úlohy a pôsobnosť

orgánov štátnej správy, samosprávy ako aj práva a povinnosti fyzických osôb a právnických osôb pri zabezpečovaní úloh civilnej ochrany. S ťažkosťami sa vybudoval a tvorí integrovaný záchranný systém, ktorý zaostáva za potrebami obyvateľstva technicky a personálne. Vytvoril sa spôsob na včasné varovanie obyvateľstva pred hroziacim nebezpečenstvom a vyznenie osôb činných pri riešení následkov mimoriadnej udalosti. Sieť sirén a varovania pred ohrozením, nemá totiž svojho pokračovateľa záchranný systém v obciach. Zanedbaná je prevencia pred živelnými pohromami. Starostovia obcí márne očakávajú pomoc od štátu. Tá neprichádza.

Negatívnym príkladom z pomedzi mnohých môžu slúžiť osudy zdravotníckych zariadení postavených v 70 – 80 rokoch XX. storočia. Náhradné a záložné nemocnice pre prípad ohrozenia boli predané do súkromných rúk. Ich pôvodný zmysel pre pomoc obyvateľstvu je v podstate stratený. Jednou z nich bola nemocnica, pre 350 pacientov, s ochranným úkrytom v prípade ohrozenia a karantény. Najskôr dokonale vykradnutá aj zo zariadením, ale budova už zrekonštruovaná, v okrese Spišská Nová Ves, časť Novoveská Huta - Pentou je pripravená 5 rokov na predaj pre bohatých vlastníkov. Kto dá viac.

I napriek prebiehajúcich zmien bezpečnostných rizík, vo svete, sa však prestalo pokračovať realizácii kolektívnej ochrany obyvateľstva. Negatívnym javom, je likvidácia a rozkradnutie materiálu civilnej ochrany a úkrytového fondu pre obyvateľstvo. Niektoré zostali funkčné, ale už iba vo veľkých podnikoch. Následkom je, že jeho majetkovoprávne vysporiadanie skončilo v súkromných rukách a tým prestalo dvojúčelové využívanie. Teraz sú tam bary a herne a zariadenia pre súkromné účely. Napríklad kino Kozmos na sídlisku III. v Prešove. Bolo stavané ako dvoj účelové zariadenie pre ukrytie obyvateľstva s filtračným zariadením úkrytu I. kategórie. V súčasnom období je tam súkromné zariadenie. Podstatou v socializme bolo využívanie týchto zariadení na rôzne spoločenské aktivity, a sklady materiálu civilnej ochrany v obciach a mestách.

Tým, že sa civilná ochrana prestala po 90 rokoch minulého storočia prestala postupne financovať, bola zlikvidovaná základňa na praktické priestory pre športovo-branné hry a súťaže pre deti a mládež. Športovo-branné areály a cvičiská sú nenávratne preč. Len v bývalom Východoslovenskom kraji tak zmizlo len 15 zariadení Socialistického Zväzu mládeže, 20 zariadení Zväzarmu, 85 zariadení Zväzu telesnej výchovy a tak by sme mohli pokračovať. Zoznamy týchto zariadení a ich miesta existujú.

Viac ako 5200 skladov z roku 1995, prostriedkov individuálnej ochrany v SR, je dezolátnom stave a mnohé zanikli nakoľko už neplnili svoj účel. Na báze ochrannej masky s filtrom a dýchacích prístrojov, pre personál a jednotky civilnej ochrany zriadené pre územnú potrebu, už nie sú zabezpečené prostriedky individuálnej ochrany štátom. Obce a obyvateľstvo sú odkázané na seba. Každoročné skúšky a opravy na viac ako 100 tisíc prostriedkoch individuálnej ochrany sa prestávajú postupne vykonávať. Na základe vykonanej analýzy, početný stav zabezpečenia obyvateľstva Slovenskej republiky funkčnými prostriedkami individuálnej ochrany v prípade ohrozenia SR vojenským konfliktom je už iba na 60-70%. Plnenie opatrení, k ochrane obyvateľstva, však nie je možné v plnom rozsahu zabezpečovať z dôvodu opakovaného krátenia požadovaných finančných prostriedkov. Vybavenie jednotiek civilnej ochrany v obciach, požadovaným základným materiálom sa zhoršuje. Ich materiálne zabezpečenie neovplyvnilo ani postupné vyradovanie nefunkčného materiálu najmä z dôvodu, že za uplynulé obdobie bolo realizované výrazné zníženie počtu odborných jednotiek. Asi ich nikomu netreba lebo to stojí financie, ktoré neprinášajú zisk.

Chýba systém odbornej prípravy a praktických cvičení, nakoľko bez udania dôvodu bol zrušený v roku 2017, ministrom R. Kaliňákom, Vzdelávacie a technický ústav civilnej ochrany so svojim odbornými strediskami v krajoch SR. Vzdelávanie pre potreby obcí škôl, okresov a krajo, bolo vykonávané v 6 základných, 9 zdokonaľovacích a 12 typov špecializovaných kurzoch. Dnes sa nevykonávajú žiadne.

V súčasnom období napríklad učitelia základných a stredných škôl už takúto prípravu neabsolvujú. Nepredstaviteľné je ako môžu učiť túto problematiku „Ochrana života a zdravia“, bez praktických zamestnaní. Najprístupnejšou a najviac otvorenou cieľovou skupinou prípravy obyvateľstva sú deti a mládež, kde je pozornosť zameraná na organizovanie súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany, do ktorej je každoročne zapojených približne 400 základných škôl z celkového počtu cca 2100 s 23 000 triedami čo je 19%. Súťaže sú na okraji záujmu štátu a priamo zodpovedného ministerstva s honosným názvom Ministerstvo školstva vedy výskumu a športu SR. Ich organizovanie je na pleciah dobrovoľných aktivít organizátorov a časti zamestnancov okresných úradov odborov krízového riadenia. Dokonca ani spomenuté Ministerstvo... túto súťaž finančne nepodporuje. Pritom pre učivo „Ochrana života a zdravia“, nevydáva potrebné učebné pomôcky, nepodporuje odborné kurzy pre učiteľov. Dokonca ani len nevydáva pre toto učivo metodické materiály a pomôcky pre didaktické hry a účelové cvičenia. Odborníci, ktorí sa venovali tejto oblasti sa stali politicky nespoľahlivými. a ich materiály sa pre nedostatok finančných prostriedkov nevydávajú. Okrem dobrovoľníkov ktorí za vlastné prostriedky sporadicky vydajú svoje skúsenosti pre potreby detí. Nedávno som si pozrel knihy pre deti aj z tejto problematiky. Kto s rodičov si dovoľí kúpiť knihu za viac ako 10 euro. Veľká väčšina na to nemá finančné prostriedky. Stačí si pozrieť ceny kníh pre deti v jednotlivých vydavateľstvách SR. Kvalitná knihy z oblasti technických alebo humanitných vied pre mládež stojí od 15 do 35 euro. Zdroje z internetu sú povrchné a klamlivé ako aj také vzdelávanie.

V oblasti prípravy a vzdelávania sa tieto kurzy neorganizujú na Vysokých školách. Čo je zarážajúce na pedagogických školách je civilná ochrana obyvateľstva okrajová záležitosť.

Čo je pre finančnú oligarchiu v SR dôležité ?

V súčasnom období štát venuje pozornosť výstavbe základní a skladov zbraní riadiacich systémov NATO, zakupuje radary od Izraela, venuje prostriedky na školenia našich ozbrojených síl proti Rusku a na prípravu agresí vo svete. Od povolenia preletu lietadiel NATO s cieľom bombardovať Juhosláviu sa nič nezmenilo, iba to že Dzurindu, Kaníka, Miklóša, vystriedali iní zradcovia a zradkyne.

Takú prípravu a vzdelávanie ako je ochrana obyvateľstva pred ohrozením, pre našich občanov obyvateľstvo nepozná. Občania si prostriedky a prípravu proti ohrozeniu uhradia z vlastného. Ako tomu bolo počas pandémie, alebo ich štát zakúpi bez kontroly a zodpovedajúcej certifikácie.

Pritom banky zarábajú na pandémii a nešťastí ľudí. A banky to je finančná oligarchia neúprosná a zničujúca.

Ústava SR a právne normy tvrdia, že vzdelávanie v tejto oblasti je bezplatné. Prax je iná. Napríklad: špecializované kurzy zamerané na ochranu hnutelných kultúrnych pamiatok, pamiatkového fondu, ochranu zbierkového fondu múzeí a galérií v prípade mimoriadnej udalosti sa už viac ako 15 rokov nevykonávajú. Ak aj sú tak len za financie u súkromníkov.

Najväčšie problémy pretrvávajú v príprave riadiacich orgánov na organizovanie a riadenie záchranných prác proti povodňam, požiarom, haváriám a katastrofám. Predovšetkým sa to týka

prípravy krízových štábov obcí a starostov obcí, kde dosahovaný stav nezodpovedá súčasným požiadavkám. V prípade ohrozenia obce napríklad povodňou , okrem hasičských jednotiek, nemá SR zodpovedajúci systém. Bol zlikvidovaný a ničím nenahradený. Príčina je v podceňovaní významu vzdelávania a prípravy na úseku civilnej ochrany zo strany Vlády SR a nezáujem zo strany jednotlivých ministerstiev . Nedostatočné sa využívajú praktické metódy prípravy krízových štábov obcí. Nemá ich kto vykonávať nakoľko vzdelávanie a odborná príprava bola zrušená.

Všeobecne možno konštatovať, že úroveň záujmu obyvateľstva a formy prípravy na civilnú ochranu je odrazom bezpečnostnej situácie vo svete. Priorita je na agresie a nie na ochranu.

Riadiace orgány štátu trestuhodne zanedbávajú prípravu obyvateľstva na sebaobranu a vzájomnú pomoc. , Obyvateľstvo v období pandémie , snehových kalamít, povodní či havárií spojených s únikom nebezpečných látok sa zaujíma o spôsob ochrany života, zdravia a majetku . Nikto však obyvateľstvo nepripravuje. Okrem samoukov. Odpoveď – nie sú peniaze. Kde sú prostriedky na ústavné práva obyvateľstva a povinnosti štátu ? Reakcia vládnych kruhov k systému ochrany obyvateľstva skončila na okraji ich záujmu. Skončila podaním ruky agresorom. Sú vítaní najmä, tí z NATO , z USA , Anglicka, Francúzska, Izraela, iných . Prijímajú ich s najvyššími poctami , aj u prezidentky . Odovzdávaním nášho územia pre prípravy na vojnu pre vojenské základne . Dokonca ani rozkrádanie materiálu civilnej ochrany obyvateľstva za posledných 30 rokov nebolo doposiaľ potrestané. Za tohto systému a za týchto vlád ani nebude. Sme presvedčení, že už protesty obyvateľstva konečne nájdu svoju adresu.